

Om folkmusikinspelningar

Märta Ramsten, 2022. Framför mikrofonen och bakom. En personlig återblick på Svenskt visarkivs verksamhet med inspelningar av folkliga musiktraditioner. Skrifter utgivna av Svenskt visarkiv 52. Möklinta: Gidlunds förlag. 238 s. ISBN 978-91-7844-494-6

Det skall erkännas att det bereder vissa svårigheter att recensera denna bok, där en av folkmusikens mest betydelsefulla gestalter berättar om sin inspelningsverksamhet – detta av flera anledningar. Märta Ramsten har genom sin forskar- och inspelningsgärning haft en svåröverblickbar, men ändå självklar betydelse för både forskare och folkmusikutövare. Oräkneliga är de timmar jag lyssnat till Ramstens lågmälda och inklämmande röst i inspelningar av tanter och farbröder från främst min hemtrakt i nordöstra Hälsingland, men även annorstädes. Samma varsamma ton möter oss i de texter som Ramsten presenterat inom ramen för folkmusikforskningen, vilka jag ständigt återvänt till i min egen forskning. Ramsten har således varit en stor inspirationskälla för mig som forskare, och hennes inspelningar har varit en viktig del av mitt musikerskap.

Boken har tre delar och en inledande prolog, som tar sin början i en fiskeskärsvisa sjungen av Alice Olsson i Svanskog, Värmland en sommarkväll den 26 juli 1968. Ramsten sätter här an den anspråkslösa, varma men koncisa ton som präglar boken, då läsaren får ta del av omständigheterna kring inspelningen av nämnda visa. I prologen beskriver även Ramsten sin egen position som forskare och låtsamlare samt introducerar individer och forskning av betydelse för det inspelningsprojekt som är bokens huvudsakliga fokus.

Den första delen, ”Insamling, forskning, utgivning”, inleds med en historisk och ideologisk exposé över insamling av svensk folkmusik (med vissa internationella utblickar), från 1600-talets av stormaktsambitioner drivna fornforskning fram till den brytningstid som 1960-talet innebar i fråga om både forskningsperspektiv och de samhällsliga förändringar som tog sig uttryck i urbanisering och framväxten av alternativa musikrörelser. Vidare beskrivs själva inspelningsarbetets aspekter och förutsättningar, från det organisatoriska till själva inspelningstillfällena och kontakten med traditionsförmedlarna, samt inte minst den idoga efterbearbetningen av det växande materialet. I början av Svenskt visarkivs inspelningsprojekt rådde folkmusikalisk lågkonjunktur och syftet var, vilket det alltjämt är, att rädda äldre musik från glömska. Dock erbjöd snart 1970-talets folkmusikvåg tillfälle att göra en samtida dokumentation av yngre folkmusikutövare, vilket senare kom att presenteras i Märta Ramstens avhandling Återklang – svensk folkmusik i förändring 1950–1980 (1992). Delen avslutas med ett avsnitt om den forskning (samt problematisering av denna) och skivutgivning som tagit sin utgångspunkt i de inspelningar som sedan ett tidigt skede förvaltas av Svenskt visarkiv i Stockholm.

Den andra delen, ”På fältet”, bildar huvuddelen av boken, och här får vi följa med Ramsten på hennes resor runt om i Sverige. Samvetsgrant presenteras även de

Recensioner

kontaktpersoner, medhjälpare och organisationer som hjälpte Ramsten att upprätta kontakt med de traditionsbärare som skulle bli inspelade. Reseberättelserna presenteras på "folkmusikvis" i landskapsordning. Generellt är det tämligen korta notiser om individer och platser, men läsaren får ändå en mycket god inblick i och känsla för den atmosfär och de förutsättningar som rådde vid inspelningarna. Återigen framskymtar här Ramstens vilja att lyfta fram de många personer som varit betydelsefulla i hennes omfångsrika inspelningsgärning. Då bokens omfång är begränsat är det förståeligt och sympatiskt att Ramsten på ett respektfullt sätt valt att lyfta fram så många individer som möjligt i stället för att fördjupa sig kring ett fåtal. Dock saknar ingalunda reseskildringarna understundom stämmingsrika beskrivningar av allt från nervösa Tynderöspelmän på ett hotell i Sundsvall till det sjungande syskonparet Nils och Anna Söderberg i Koppom. Personligen får jag som norrhälsing mitt lystmäte då många av mina förebilder, Helge Nilsson, Lina Söder, Signe Widholm med flera, ges förhållandevis stort utrymme. Delen avslutas med fem längre intervjuer som genomfördes vid olika tillfällen under åren 1968–1988. Här får vi komma några traditionsförmedlare lite närmare inpå livet, varav min egen läromästare O'törgs-Kaisa Abrahamsson är en.

Boken avslutande del har titeln "Reflexioner – återblick och framtid". Här fortsätter Ramsten att diskutera Svenskt visarkivs inspelade samlingar ur forskningsperspektiv, men tar även upp det intresse de haft för musiker, journalister och allmänhet. Denna del problematiserar materialets representativitet och ställer även tankeväckande frågor kring dess lättillgänglighet via nätpublicering. Ramsten frågar sig vad som händer när "materialets komplexitet och känslighet hamnar alltmer i bakgrunden och ersätts av ett enkelt användargränssnitt? Vart tar mötet vid köksbordet eller i vardagsrummet vägen?" (s. 205). Som jag antyder i inledningen fungerar Ramstens varsamma dokumentationer av traditionsbärare utmärkt då de på ett fullgott sätt förmedlar den stämning som råder vid inspelningstillfällena. Denna bok är ett värdefullt komplement för att erhålla en djupare förståelse för Ramstens intentioner med sitt inspelningsprojekt och därmed även för materialet i sig. Detta tillsammans med hennes behagliga men stringenta penna gör det till ett rent nöje att läsa denna bok – oavsett om jag tar på mig entusiast-, forskar- eller musikerhatten.

Thomas von Wachenfeldt

Referenser

Ramsten, Märta (1992). *Återklang - svensk folkmusik i förändring 1950-1980*. Diss. Göteborg: Musikvetenskapliga institutionen.